

บทที่ 4 ขอบเขตการบังคับใช้ความร่วมมือทางกฎหมายตามความตกลงว่าด้วยสะพานมิตรภาพไทย-ลาว

หลักกฎหมายระหว่างประเทศให้อำนาจรัฐในการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของตน อันเป็นผลให้รัฐมีอำนาจในการออกกฎหมายใช้บังคับกับบุคคล ทรัพย์สิน หรือเหตุการณ์ที่อยู่หรือเกิดขึ้นในดินแดนของตนได้ โดยไม่จำกัดว่าบุคคลนั้นจะมีสัญชาติของรัฐใด หรือไม่จำกัดว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นคนของชาติตนหรือไม่ ซึ่งก็หมายความว่า คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในรัฐโดยยอมอยู่ภายใต้กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของรัฐนั้น ๆ อีกทั้งยังต้องรับผิดชอบเมื่อมีการกระทำความผิดที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐที่ตนเข้าไปอยู่เกิดขึ้น ซึ่งการใช้เขตอำนาจของรัฐตามหลักเกณฑ์นี้รวมไปถึงกรณีที่มีการกระทำความผิดทางอาญาที่เริ่มขึ้นในรัฐนั่นเอง แต่ไปสิ้นสุดในรัฐอื่น (Subjective Territorial Jurisdiction) และกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาเริ่มต้นที่รัฐอื่น และสิ้นสุดที่รัฐนั้น (Objective Territorial Jurisdiction) ซึ่งเป็นกรณีที่ยอมรับกัน เช่น Restatement, Second Foreign Relations Law of the United States Section 18 Jurisdiction to Prescribe with Respect to Effect within Territory¹ และตามประมวลกฎหมายอาญาก็ยอมรับหลักการดังกล่าวตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 5 ซึ่งได้บัญญัติว่า ความผิดใดที่กระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักร โดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นนั้นควรเกิดในราชอาณาจักร หรือย่อมจะสังเกตเห็นได้ว่า ผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร และหลักการดังกล่าวยังได้รับการยอมรับของอนุสัญญาบางฉบับ เช่น Geneva

¹ A State has jurisdiction to prescribe a rule of law attaching legal consequences to conduct that occurs outside its territory and causes an effect within its territory, if either

(a) the conduct and its effect are generally recognized as constituent elements of a crime or tort under the law of states that have reasonably developed legal system, or

(b) (i) the conduct and its effect are constituent elements of activity to which the rule applies; (ii) the effect within the territory is substantial, (iii) it occurs as a direct and foreseeable result of the conduct outside the territory; and (iv) the rule is not inconsistent with the principles of justice generally recognized by states that have reasonably developed legal system

Convention on Territorial Sea and Contiguous Zone, April 29, 1958² และจากคำวินิจฉัยของศาลโลกในคดี *The Lotus** จากคำวินิจฉัยของศาลโลกคดีนี้ทำให้สามารถสรุปได้ว่าในกรณีของเรือชนกันในทะเลหลวง นอกจากรัฐเจ้าของธงของเรือที่กระทำความผิดจะมีเขตอำนาจแล้ว รัฐซึ่งผลของการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นมีเขตอำนาจโดยอาศัยหลักดังกล่าว แต่หลักการดังกล่าวก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการที่รัฐมีเขตอำนาจร่วมกัน (Concurrent Jurisdiction) หากเป็นกรณีที่ระบบกฎหมายของรัฐใดรัฐหนึ่งไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการดำเนินคดีซ้ำซ้อนกัน แต่อย่างไรก็ตาม หลักจากที่ศาลได้มีคำวินิจฉัยในคดี *Lotus* เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดซ้ำ รัฐต่าง ๆ จึงได้มีการทำความตกลงโดยเฉพาะในเรื่องของเรือชนกันในทะเลหลวง เช่น บัญญัติว่า ความผิดอาญาที่กระทำในทะเลหลวงนั้นจะดำเนินคดี และลงโทษได้ก็แต่เฉพาะตามกฎหมายของรัฐเจ้าของธงเท่านั้น³ หรือบัญญัติว่าเฉพาะรัฐเจ้าของธงเท่านั้นที่มีเขตอำนาจในการดำเนินคดีอาญา หรือลงโทษทางวินัย ในกรณีของการชนกัน แต่ก็ต้องมีข้อยกเว้นหลักดังกล่าวว่าหากการชนกันนั้นเกิดขึ้นในทะเลอาณาเขตของรัฐอื่นนอกจากรัฐเจ้าของธง⁴ ซึ่งศาลมีความเห็นว่า เรือซึ่งอยู่ในทะเลหลวงนั้นย่อมอยู่ภายใต้บังคับแห่งอำนาจของรัฐเจ้าของธงแต่เพียงผู้เดียว แต่อย่างไรก็ดี

² ข้อ 19 ที่บัญญัติว่า The criminal jurisdiction of the coastal state should not be exercised on board a foreign ship passing through the territorial sea to arrest any person or to conduct any investigation in connection with any crime committed on board the ship during its passage, save only in the following cases:

(a) if the consequences of the crime extend to the coastal state...

• ศาลโลกได้มีคำวินิจฉัยว่าการดำเนินคดีอาญาแก่เรือโท Demons โดยตรุกินั้นไม่เป็นการขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นศาลจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในประเด็นเรื่องค่าเสียหายของเรือโท Demons แม้ว่าการกระทำความผิดจะเกิดในบริเวณทะเลหลวงก็ตาม โดยในคดีนี้ศาลได้สรุปว่าหากการกระทำอันเป็นความผิดซึ่งกระทำขึ้นในทะเลหลวงส่งผลต่อเรือซึ่งซังกงของรัฐอื่น หลักดินแดนข้างต้นก็นำมาใช้บังคับเสมือนหนึ่งว่าดินแดนของรัฐทั้งสองรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง และสรุปได้ว่าไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศที่ห้ามรัฐเจ้าของธงของเรือซึ่งผลของการกระทำความผิดเกิดขึ้นที่จะถือว่าความผิดนั้นได้กระทำขึ้นในดินแดนของตนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

³ ข้อ 8 ของ Montevideo Treaty on International Penal Law (1940).

⁴ ข้อ 1 ของ Brussels Convention for the Unification of Certain Rules Relating to Penal Jurisdiction in Matters of Collisions or Other Incidents of Navigation (1952).

สิทธิของรัฐเจ้าของธงดังกล่าวต้องไม่เกินเลยไปกว่าสิทธิที่ตนใช้ในดินแดนของตน และเรือถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนแห่งรัฐ จากความเห็นของศาลดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่าหากการกระทำอันเป็นความผิดที่กระทำในทะเลหลวง และส่งผลกระทบต่อเรือซึ่งชักธงของรัฐอื่น หลักดินแดนก็จะนำมาใช้บังคับเสมือนหนึ่งว่าดินแดนของรัฐสองรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง และสรุปได้ว่าไม่มีกฎเกณฑ์ในกฎหมายระหว่างประเทศที่ห้ามรัฐเจ้าของธงของเรือ ซึ่งผลของการกระทำความผิดเกิดขึ้นที่เรือถือว่าความผิดนั้นได้กระทำขึ้นในดินแดนของตน และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด หรือตามข้อ 11 ของ Geneva Convention on the High Seas (1958) ก็ได้บัญญัติในทำนองเดียวกันว่าในกรณีที่มีการโดนกัน หรือมีอุบัติเหตุอื่นใดของการเดินเรือเกี่ยวกับเรือในทะเลหลวงซึ่งเป็นการกระทำความผิดทางอาญา หรือทางวินัยของนายเรือ หรือของบุคคลอื่นใดในประจำการของเรือ การดำเนินคดีอาญาดังกล่าวให้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ หรือฝ่ายปกครองของรัฐเจ้าของธงหรือของรัฐซึ่งบุคคลเช่นว่านั้นเป็นคนชาติ เป็นต้น

ขอบเขตของการใช้อำนาจอธิปไตยทางดินแดนนั้น ศาลสถิตยุติธรรมระหว่างประเทศยึดถือหลักการใช้อำนาจอธิปไตยทางดินแดนเป็นหลัก ซึ่งเป็นหลักการที่รับรองโดยกฎหมายระหว่างประเทศ คือรัฐสามารถใช้อำนาจอธิปไตยของตนเหนือความผิดที่กระทำโดยคนต่างชาตินในดินแดนของตน โดยไม่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนอำนาจอธิปไตยทางดินแดนของรัฐอื่น ซึ่งรัฐทุกรัฐมีสิทธิที่จะกำหนดความผิดซึ่งกระทำในต่างประเทศไว้ในกฎหมายของตน ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการที่รัฐใช้อำนาจอธิปไตยในดินแดนของรัฐอื่นโดยปราศจากความยินยอมของรัฐนั้น

แม้ว่ารัฐแต่ละรัฐจะมีการใช้เขตอำนาจของรัฐภายในดินแดนของตนตามหลักเรื่องดินแดน แต่การใช้อำนาจของรัฐโดยอาศัยหลักดินแดนนี้ก็มิใช้อยกเว้นในกรณีที่บุคคลบางจำพวกซึ่งได้รับความคุ้มครองจากเขตอำนาจรัฐ เช่น คณะทูต และคณะกงสุล ตลอดจนजनสถานทูต และสถานกงสุล และทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ทางการทูต และทางกงสุล

ในส่วนของสะพานระหว่างประเทศเนื่องจากสะพานเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเชื่อมดินแดนของรัฐริมตลิ่งทั้งสองรัฐเพื่อประโยชน์ในการคมนาคมขนส่ง จึงไม่อาจถือว่าสะพานที่สร้างขึ้นนั้นเป็นดินแดนของรัฐริมตลิ่งทั้งสองรัฐ ดังนั้นการกำหนดการใช้เขตอำนาจของรัฐบนตัวสะพานจึงสามารถที่จะกำหนดสถานะทางกฎหมายของสะพานแตกต่างไปจากหลักทั่วไปที่กำหนดให้การใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปตามเส้นเขตแดน กล่าวคือ สามารถกำหนดสถานะทางกฎหมายเป็นพิเศษ โดยกำหนดให้นำหลักการใช้สัญชาติเป็นหลักในการพิจารณาการแบ่งเขตอำนาจรัฐบนตัวสะพาน โดยให้พิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิด และผู้ได้รับความเสียหาย ดังที่ปรากฏในความตกลงข้อ 3 ของความตกลงว่าด้วยสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายระหว่างประเทศรับรู้ถึงการใช้อำนาจรัฐโดยอาศัยหลักสัญชาติ ซึ่งสัญชาติเป็นจุดเกาะเกี่ยวอีกประการที่ทำ

ให้รัฐเจ้าของสัญชาติสามารถใช้เขตอำนาจของตนเหนือบุคคล หรือทรัพย์สินที่มีสัญชาติของรัฐนั้น ได้ไม่ว่าบุคคล หรือทรัพย์สินจะอยู่ที่ใดก็ตาม ซึ่งตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศให้รัฐแต่ละรัฐ มีอำนาจที่จะออกกฎหมายกำหนดถึงการได้สัญชาติแก่บุคคลได้ แต่เขตอำนาจของรัฐดังกล่าวต้อง ไม่เป็นการขัดแย้งหรือก้าวล่วงเขตอำนาจของรัฐอื่นในเรื่องเดียวกัน ดังนั้นการกำหนดสัญชาติของ บุคคลโดยรัฐนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศด้วย ซึ่งศาลโลกได้วางหลักกฎหมายไว้ใน เรื่อง Nationality Decrees in Tunis and Morocco* ซึ่งศาลโลกได้มีความเห็นว่าข้อพิพาทในเรื่อง การให้สัญชาติแก่บุคคลนั้นมีได้เป็นเรื่องซึ่งตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจภายในของรัฐแต่เพียงผู้เดียว โดยศาลให้เหตุผลว่าการใช้เขตอำนาจของรัฐนั้นต้องขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการของกฎหมายระหว่าง ประเทศด้วย ศาลโลกจึงได้วางหลักที่ชัดเจนในเรื่องดังกล่าวว่าประเด็นปัญหาที่จะเป็นปัญหาซึ่งอยู่ ภายใต้เขตอำนาจของรัฐแต่ผู้เดียวหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ซึ่งวิวัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศชี้ให้เห็นว่าเรื่องสัญชาตินั้นมิได้เป็นเรื่องที่อยู่ ภายใต้เขตอำนาจภายในของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่หากเป็นเรื่องของกฎหมายระหว่างประเทศ เพราะการที่รัฐใช้สิทธิในการกำหนดสัญชาติของบุคคลนั้นเป็นพันธกรณีระหว่างประเทศที่รัฐนั้น มีต่อรัฐอื่น⁵ นอกจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วยังปรากฏหลักเกณฑ์ตามข้อ 1 ของ Convention on Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality Laws ลงวันที่ 12 เมษายน 1930 บัญญัติว่า รัฐแต่ละรัฐชอบที่จะกำหนดไว้ในกฎหมายของตนว่าผู้ใดเป็นคนสัญชาติของตน กฎหมายนี้ให้เป็นที่ยอมรับของรัฐอื่น ๆ ตราบเท่าที่กฎหมายนี้สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่าง ประเทศ จารีตประเพณีระหว่างประเทศ และหลักกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติอันเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไป⁶

* ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้เป็นกรณีที่ฝรั่งเศสได้ตราพระราชบัญญัติสัญชาติเพื่อบังคับใช้ในดินแดนในอารักขาของตน คือ Tunis และ Morocco ในวันที่ 8 พฤศจิกายน 1921 ซึ่งพระราชบัญญัติของฝรั่งเศสดังกล่าวทำให้ประเทศอังกฤษไม่เห็นด้วยเนื่องจากมีผลบังคับถึงบุคคลที่อังกฤษถือว่าเป็นสัญชาติอังกฤษโดยเฉพาะกลุ่มชนที่มีเชื้อสาย Anglo-Maltese ทั้งอังกฤษ และฝรั่งเศสได้ร้องขอให้ศาลโลกทำความเห็นแนะนำ

⁵ จุมพต สายสุนทร, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยเขตอำนาจของรัฐ และ ความคุ้มครองจากเขตอำนาจของรัฐ , พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด : พฤศจิกายน 2538, หน้า 28-30.

⁶ Article 1 “It is for each State to determine under its own law who are its nationals. This law shall be recognized by other States in so far as it is consistent with international conventions, international customs and the principles of law generally recognized with regard to nationality”.

4.1 การบังคับใช้ความร่วมมือทางกฎหมายตามข้อ 3 ของความตกลงว่าด้วยสะพานมิตรภาพไทย-ลาว

ข้อ 3 ความร่วมมือทางกฎหมายบนสะพาน บัญญัติว่า

...

3. การดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดในแต่ละกรณี ให้คณะกรรมการประจำมีข้อพิจารณาต่อไปนี้เป็นสำคัญ

- ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติลาว หรือคนสัญชาติประเทศที่สาม หรือคนไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นผู้ดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดนั้น
- ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติไทย หรือคนสัญชาติประเทศที่สาม หรือคนไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย ให้ราชอาณาจักรไทยเป็นผู้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดนั้น
- ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือคนไร้สัญชาติและไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือในราชอาณาจักรไทย ให้พิจารณาว่าผู้เสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นคนสัญชาติลาวหรือไทย หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหรือราชอาณาจักรไทยเป็นผู้เสียหาย ทั้งนี้ให้ประเทศเจ้าของสัญชาติของผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าว หรือประเทศที่ได้รับความเสียหายนั้นเป็นผู้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิด

ทั้งนี้ การพิจารณาในแต่ละกรณีข้างต้น ให้เป็นไปตามกฎหมายของแต่ละฝ่าย และการดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดตามวรรค 3 นี้ให้ถือเป็นพันธกรณี”

4.1.1 หลักเกณฑ์ในการดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงความร่วมมือทางกฎหมายตามความตกลงกล่าวข้างต้นแล้ว ความตกลงฉบับนี้กำหนดให้คณะกรรมการประจำของทั้งสองฝ่ายซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของแต่ละฝ่ายฝ่ายละไม่เกิน 7 คน ซึ่งคณะกรรมการประจำดังกล่าวมีหน้าที่ในการติดต่อประสานงาน ปรีกษาหารือ และร่วมกันพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายที่เกิดขึ้นบนตัวสะพาน อีกทั้งมีอำนาจในการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดบนสะพาน ซึ่งการดำเนินการตาม

กฎหมายต่อผู้กระทำความผิดตามความตกลงข้อ 3 นี้สามารถแบ่งแยกการพิจารณาได้ 2 ประการ คือ

4.1.1.1 พิจารณาจากคนชาติของรัฐคู่สัญญา

เมื่อพิจารณาข้อ 3 ของความตกลงฉบับนี้ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการความร่วมมือทางกฎหมายโดยพิจารณาจากตัวผู้กระทำความผิดไว้เป็น 2 กรณีดังนี้ คือ

1. กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติลาว หรือสัญชาติประเทศที่สาม หรือคนไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นผู้ดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดนั้น

2. กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติไทย หรือสัญชาติประเทศที่สาม หรือคนไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย ให้ราชอาณาจักรไทยเป็นผู้ดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดนั้น

จากหลักเกณฑ์ในการกำหนดความร่วมมือทางกฎหมายโดยพิจารณาจากตัวผู้กระทำความผิดตามข้อ 3 นั้นได้กำหนดให้พิจารณาจากสัญชาติของคู่สัญญา สัญชาติประเทศที่สาม หรือคนไร้สัญชาติ แต่ไม่ได้มีการกำหนดถึงความหมายของสัญชาติดังกล่าวทั้งสามกรณีว่ามีความหมายอย่างไร ดังนั้นในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเรื่องสัญชาติตามกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งกฎหมายภายในซึ่งในที่นี้จะขอล่าวเฉพาะกฎหมายของประเทศไทย

สัญชาติ หมายถึง “ความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างปัจเจกชนคนหนึ่งกับรัฐ ๗ หนึ่งในลักษณะที่ปัจเจกชนตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยในทางบุคคลของรัฐนั้น”⁷ ดังนั้น สัญชาติจึงเป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละรัฐ ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศจะไม่เข้าไปแทรกแซงในการกำหนดเรื่องสัญชาติของรัฐแต่ละรัฐ แม้ว่าการกำหนดเรื่องสัญชาตินั้นจะเป็นอำนาจของรัฐแต่ละรัฐ แต่ยังมีข้อเท็จจริงในการกำหนดสัญชาติที่นานาประเทศยอมรับ

⁷ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, กฎหมายสัญชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์นิติธรรม, หน้า 1

โดยปกติรัฐมักจะกำหนดให้ สัญชาติของตนโดยใช้ข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันแท้จริง (Genuine Link) ระหว่างรัฐกับคนชาติของตน ทั้งนี้เนื่องจากรัฐต้องการให้ สัญชาติของตนมีผลในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นในทางปฏิบัติรัฐจึงมักใช้ข้อเท็จจริงในการกำหนดสัญชาติในลักษณะที่ไม่แตกต่างกันแม้ว่ากฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศจะไม่ได้กำหนดบรรทัดฐานเอาไว้

ข้อเท็จจริงที่นานาชาตินยอมรับในการกำหนดสัญชาติมีอยู่ 3 ประการ คือ

1. หลักสืบสายโลหิต (Jus sanguinis) ซึ่งหลักการสืบสายโลหิตนี้รัฐต่าง ๆ ยอมรับเนื่องจากหลักดังกล่าวเป็นหลักที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับชุมชนตามธรรมชาติ
2. หลักดินแดน (Jus soli) หลักดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ เนื่องจากเป็นการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และดินแดน รวมทั้งเป็นการแสดงออกถึงการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐเหนือดินแดนอย่างสมบูรณ์
3. การมีภูมิลำเนาถาวรอยู่ในรัฐผู้ให้สัญชาติ ซึ่งเป็นวิธีการที่หลายรัฐยอมรับที่จะให้สัญชาติแก่บุคคลที่มีภูมิลำเนาถาวรอยู่ในดินแดนของรัฐนั้น ถ้าหากภูมิลำเนาดังกล่าวมีลักษณะถาวร ซึ่งบุคคลผู้นั้นมีเจตนาจะตั้งรกรากอยู่ในดินแดนของรัฐนั้น ๆ อย่างไรก็ตามการให้สัญชาติตามหลักในข้อนี้เป็นการให้สัญชาติโดยผลของกฎหมายภายหลังการเกิด

ในส่วนของประเทศไทยนั้นกำหนดในเรื่องสัญชาตินั้นให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งได้แบ่งหลักเกณฑ์ในการให้สัญชาติออกเป็น 3 หลัก ดังนี้คือ

1. หลักสืบสายโลหิต

พระราชบัญญัติสัญชาติได้กำหนดให้ “บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

1. ผู้เกิดโดยบิดา หรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร⁸

⁸ มาตรา 7 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ

ดังนั้น บุคคลซึ่งเกิดจากบิดา หรือมารดาซึ่งเป็นคนสัญชาติไทยแล้วจะได้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิตนี้ ทั้งนี้ไม่คำนึงว่าบุคคลดังกล่าวจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร อย่างไรก็ตามถ้าหากบุคคลใดเกิดจากบิดาที่มีสัญชาติไทยแล้วจะต้องได้ความว่าบิดานั้นเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย⁹

2. หลักดินแดน

นอกจากการได้มาซึ่งสัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตแล้วพระราชบัญญัติสัญชาติยังได้กำหนดให้บุคคลสามารถได้สัญชาติไทยหากบุคคลดังกล่าวเกิดในราชอาณาจักร¹⁰ อย่างไรก็ตามการได้สัญชาติโดยหลักดินแดนนั้นมีข้อยกเว้น 2 ประการคือ

1. ลักษณะการเข้าเมืองของบิดา หรือมารดา

ถ้าหากบิดาตามกฎหมาย หรือบิดาตามข้อเท็จจริง และมารดาเป็นคนต่างด้าว หรือบิดา หรือมารดาของบุคคลซึ่งเกิดในราชอาณาจักรเป็น

- (1) ผู้ที่รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย
- (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ
- (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยมิได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง¹¹

2. สถานะภาพพิเศษของบิดา หรือมารดาตามกฎหมายระหว่างประเทศ

⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 468/2524

¹⁰ มาตรา 7 (2) ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508

¹¹ มาตรา 7 ทวิ วรรค 1 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508

บุคคลซึ่งเกิดในราชอาณาจักรจะไม่ได้รับสัญชาติไทยหากบิดา และมารดาเป็นคนต่างด้าว ถ้าในขณะที่เกิดบิดา หรือมารดาเป็น

- (1) หัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูต หรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางการทูต
- (2) หัวหน้าคณะผู้แทนกงสุล หรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนกงสุล
- (3) พนักงาน หรือผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศ หรือ
- (4) คนในครอบครัวซึ่งเป็นญาติอยู่ในความอุปการะ หรือคนใช้ซึ่งเดินทางมาจากต่างประเทศเพื่อมาอยู่กับบุคคล (1) (2) หรือ (3)¹²

3. การได้สัญชาติภายหลังการเกิด

การได้สัญชาติไทยโดยการแสดงเจตนาซึ่งตามพระราชบัญญัติสัญชาติกำหนดให้บุคคลอื่นที่ไม่มีสัญชาติไทยสามารถมีสัญชาติไทยได้โดยการแสดงเจตนาของบุคคลนั้นเองได้ 2 กรณีคือ

1. การแสดงเจตนาของหญิงต่างด้าวที่ขอถือสัญชาติไทยตามสามี¹³
- และ
2. การแสดงเจตนาของคนต่างด้าวเพื่อขอแปลงสัญชาติเป็นไทย¹⁴

4.1.1.2 พิจารณาจากสัญชาติประเทศที่สาม

สัญชาติของประเทศที่สามตามความหมายของความตกลงว่าด้วยสะพานมิตรภาพไทย-ลาวนี้หมายถึง ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 กรณีดังนี้คือ

1. คนสัญชาติที่สามที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย (permanent resident) ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 คนต่างด้าวจะเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

¹² มาตรา 8 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508

¹³ มาตรา 9 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508

¹⁴ มาตรา 10, 11 และ 12 ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508

จักรมิได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมือง และด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่¹⁵ คนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทยนั้นมีสิทธิที่จะขอใบอนุญาตการทำงาน (work permit) ในประเทศไทยได้รวมทั้งมีสิทธิที่จะพำนักอาศัยในราชอาณาจักรโดยไม่มีกำหนดเวลา

2. การเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว (Non-resident) ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวนั้นจะต้องเป็นการเข้ามาเพื่อการใดการหนึ่งตามที่ระบุในพระราชบัญญัติดังกล่าวเท่านั้น¹⁶ ซึ่งการเข้ามาในราชอาณาจักรดังกล่าวจะมีระยะเวลาในการอนุญาตให้พำนักในราชอาณาจักรอยู่ด้วย¹⁷ เช่น ไม่เกิน 30 วัน หรือ 90 วัน เป็นต้น นอกจากนี้พระราชบัญญัติดังกล่าวยังกำหนดให้คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ระบุในพระราชบัญญัติดังกล่าว เช่น ไม่ประกอบอาชีพ หรือรับจ้างทำงาน หรือแจ้งที่พักอาศัยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นต้น¹⁸

3. คนไร้สัญชาติ (stateless person) หมายถึง บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติของรัฐใด ซึ่งการเป็นบุคคลไร้สัญชาตินั้นอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่บุคคลไร้สัญชาตินั้นเกิดในประเทศที่อาศัยหลักสืบสายโลหิตเป็นเกณฑ์ในการให้สัญชาติโดยที่บิดา หรือมารดาของบุคคลนั้นไม่ได้มีสัญชาติของประเทศนั้น ๆ หรือเป็นกรณีที่บิดา หรือมารดาของบุคคลนั้นมีสัญชาติของประเทศอื่น แต่ไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในอีกประเทศหนึ่งซึ่งถือหลักดินแดนเป็นเกณฑ์ในการให้สัญชาติ เป็นต้น ตามกฎหมายระหว่างประเทศกำหนดให้รัฐเจ้าของสัญชาติของคนชาติตนมีอำนาจในการใช้อำนาจรัฐของตนต่อคนชาติของตนโดยอาศัยสัญชาติเป็นเกณฑ์ แต่ในกรณีของบุคคลไร้สัญชาตินั้นไม่สามารถใช้สัญชาติมาเป็นเกณฑ์กฎหมายระหว่างประเทศจึงได้กำหนดให้ใช้จุดเกาะเกี่ยวในเรื่องถิ่นที่อยู่แทน

4.1.2 หลักเกณฑ์ในการดำเนินการตามกฎหมายในกรณีของผู้ที่ได้รับความเสียหาย

ตามความตกลงข้อ 3 ได้กำหนดว่าในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือคนไร้สัญชาติและไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือในราชอาณาจักร

¹⁵ มาตรา 41 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

¹⁶ มาตรา 34 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

¹⁷ มาตรา 35 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

¹⁸ มาตรา 37 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522

จักรไทยให้พิจารณาว่าผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดดังกล่าวเป็นคนสัญชาติลาว หรือ ไทย หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือในราชอาณาจักรไทยเป็นผู้เสียหาย ให้ประเทศเจ้าของสัญชาติของผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าว หรือประเทศที่ได้รับความเสียหายนั้น เป็นผู้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ซึ่งหลักการดำเนินการตามข้อ 4.1.2 นี้จะนำมาใช้ได้ก็ต่อเมื่อไม่เข้าเงื่อนไขในการดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดตามข้อ 4.1.1 ข้างต้น

แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ในข้อนี้ก็ไม่ได้ระบุถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการเป็นผู้เสียหายไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งกฎหมายระหว่างประเทศก็ไม่ได้กล่าวถึงในเรื่องนี้เอาไว้ เพราะกฎหมายระหว่างประเทศถือว่าเป็นกิจการภายในของรัฐนั้น ๆ ดังนั้นในส่วนนี้จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงผู้ได้รับความเสียหายโดยพิจารณาจากกฎหมายไทยเป็นหลัก ซึ่งจะแบ่งพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

1. ในกรณีความผิดทางอาญา

มาตรา 2 (4) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้ “ผู้เสียหาย” หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ซึ่งได้แก่

- ก. หญิงมีสามีเป็นผู้เสียหาย¹⁹
- ข. ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลของผู้ไร้ความสามารถ²⁰
- ค. ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภรรยาเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายถูกทำร้ายจนถึงตาย หรือบาดเจ็บไม่สามารถจัดการได้²¹
- ง. ผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล²²
- จ. ผู้แทนคดีเฉพาะที่ศาลตั้ง²³

¹⁹ มาตรา 4 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

²⁰ มาตรา 5 (1) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

²¹ มาตรา 5 (2) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

²² มาตรา 5 (3) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

²³ มาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. ในกรณีความเสียหายทางแพ่ง

การที่จะเป็นโจทก์ หรือผู้เสียหายเพื่อฟ้องร้องทางคดีแพ่งมาตรา 55 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้ต้องเป็นกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิ หรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลนั้นจะต้องใช้สิทธิทางศาล ดังนั้นบุคคลที่เป็นโจทก์ที่เป็นผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล อีกทั้งบุคคลดังกล่าวจะต้องมีส่วนได้เสียในคดีนั้น ซึ่งในกรณีนี้จะต้องพิจารณาจากกฎหมายสารบัญญัติ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้การกระทำละเมิดต่อกฎหมาย หรือละเมิดต่อสิทธิของบุคคลอื่นก็ถือเป็นการโต้แย้งสิทธิอันทำให้เกิดสิทธิฟ้องร้องได้เช่นเดียวกัน

4.2 การดำเนินความร่วมมือทางกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด หรือผู้ได้รับความเสียหาย

การดำเนินความร่วมมือทางกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด หรือผู้ได้รับความเสียหายนั้นจะเป็นการพิจารณาโดยคำนึงถึงความตกลงข้อ 3 โดยแบ่งแยกการศึกษาการดำเนินความร่วมมือดังกล่าวเป็นทางคดีอาญา และคดีแพ่งโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และความแพ่ง ดังนี้

4.2.1 คดีอาญา

รัฐทุกรัฐมีอำนาจรัฐเหนือดินแดน และอำนาจรัฐเหนือบุคคล การที่รัฐมีอำนาจเหนือดินแดน หมายความว่า รัฐย่อมมีอำนาจในการตรากฎหมายออกมาใช้บังคับภายในดินแดนของตน รวมทั้งมีอำนาจในการบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมายโดยฝ่ายบริหารเป็นผู้ปฏิบัติ และในที่สุดเมื่อมีปัญหาข้อขัดข้องรัฐก็มีอำนาจในทางตุลาการ คือมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย ○

อำนาจรัฐในทางคดีอาญา และอำนาจรัฐในคดีแพ่งย่อมแตกต่างกัน อำนาจรัฐในทางคดีอาญาเป็นอำนาจที่มีอยู่เหนือบุคคลไม่ว่าจะเป็นคนชาติ หรือคนต่างด้าว เหนือเหตุการณ์ทุกเหตุการณ์ที่อยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจรัฐ ส่วนในทางคดีแพ่งนั้นโดยสภาพของคดีแพ่ง หรือความสัมพันธ์ทางแพ่ง เอกชนกับเอกชนย่อมเข้าผูกนิติสัมพันธ์โดยอาศัยพื้นฐานของความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และเจตนารมณ์ของคู่กรณี กฎหมายจะเข้าไปแทรกแซงเฉพาะในบางเรื่องบางกรณีที่เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่สามารถปล่อยให้อยู่ในดุลยพินิจของเอกชนได้ ดังนั้นแนวความคิด

เบื้องต้นของความสัมพันธ์ทางแพ่ง และความสัมพันธ์ทางคดีอาญาที่รัฐมีต่อเอกชนจึงแตกต่างกัน โดยสิ้นเชิง

ผลแห่งความแตกต่างอันนี้ทำให้อำนาจรัฐในทางคดีอาญาแตกต่างไปจากอำนาจรัฐในทางคดีแพ่ง อำนาจในทางคดีอาญานั้นจะมีลักษณะสำคัญ กล่าวคือ รัฐสามารถใช้อำนาจรัฐอย่างเด็ดขาดภายในดินแดนของตนโดยไม่ปล่อยให้อำนาจรัฐอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง คำว่า “เด็ดขาด” หมายความว่า ไม่ว่าคนชาติ หรือคนต่างด้าว หากกระทำความผิดในดินแดนของรัฐ หรือกระทำความผิดนอกดินแดนของรัฐ แต่เป็นการกระทำความผิดที่รับอาจลงโทษได้ในดินแดนของตนก็ย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจรัฐทั้งสิ้น

รัฐมีอำนาจรัฐเหนือบุคคล เมื่อคนชาติของตนอยู่นอกดินแดนของรัฐ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการปกป้องดูแลคนชาติของตน ในขณะที่เดียวกันรัฐมีอำนาจในการลงโทษบุคคลที่เป็นคนชาติของตนได้ด้วย ดังนั้นรัฐจึงมีอำนาจรัฐในทางอาญาเหนือบุคคลที่เป็นคนชาติของตนหากคนชาติของตนกระทำความผิดในประเทศหนึ่งประเทศใด และได้กลับเข้ามาภายในดินแดนของรัฐเจ้าของสัญชาติ รัฐเจ้าของสัญชาติอาจลงโทษบุคคลนั้นได้ตามที่กฎหมายภายในของตนได้กำหนดไว้ ดังนั้นการใช้อำนาจรัฐในทางอาญาในอีกช่องทางหนึ่ง คือ การใช้อำนาจรัฐทางอาญาเหนือบุคคล

แต่ถึงกระนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าการใช้อำนาจรัฐในทางอาญา อำนาจในการออกกฎหมายอาจบัญญัติฐานความผิดที่อาจเกิดขึ้นนอกดินแดนของตนได้ กล่าวคือ แม้ฐานความผิดเกิดนอกดินแดนของรัฐตนก็อาจต้องรับโทษในดินแดนของรัฐตนได้ แต่อำนาจในการพิจารณาพิพากษาตลอดจนอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายทางอาญาจะกระทำได้เมื่อผู้กระทำความผิดปรากฏตัวในราชอาณาจักร ในทางกลับกันรัฐไม่อาจบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งอำนาจในการพิจารณาพิพากษานอกขอบเขตของการใช้อำนาจรัฐ

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญามีการแบ่งทฤษฎีในการใช้กฎหมายอาญาออกเป็น 3 ทฤษฎี²⁴ กล่าวคือ

²⁴ ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล และคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2539, หน้า 123-126.

1. ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐเหนือดินแดนทางคดีอาญา

ทฤษฎีนี้ถือว่ารัฐแต่เพียงผู้เดียวที่มีหน้าที่ในการดูแลรักษาดินแดนของตนให้ปกติสุข ซึ่งหากมีการกระทำใด ๆ อันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายแล้ว รัฐเจ้าของดินแดนแต่เพียงผู้เดียวที่มีอำนาจที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด หมายความว่า ความผิดเกิดในรัฐใดรัฐนั้นก็มีอำนาจลงโทษ ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงถือว่าอำนาจศาลจำกัดอยู่ในขอบเขตแห่งที่การกระทำผิดได้เกิดขึ้น ซึ่งทฤษฎีจำกัดขอบเขตอำนาจศาลมีเงื่อนไข ดังนี้

1. ศาลอาญาของรัฐมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีอาญาทุกประเภทที่เกิดขึ้นในดินแดน
2. ศาลจะใช้กฎหมายอาญาแก่คดีทุกประเภทโดยไม่มีข้อยกเว้น
3. ศาลจะไม่คำนึงถึงสัญชาติของจำเลยว่าเป็นคนในบังคับของตนเอง หรือเป็นคนต่างด้าว กล่าวคือ ใช้บังคับแก่ทุกคนที่อยู่ในดินแดน
4. ศาลจะไม่รับฟังข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นนอกประเทศ กล่าวคือ แม้จำเลยจะถูกศาลต่างประเทศลงโทษมาแล้วในคดีเดียวกัน ศาลก็จะไม่รับฟังข้อเท็จจริงเหล่านี้

ทฤษฎีจำกัดขอบเขตอำนาจศาลนี้เป็นทฤษฎีที่ยอมรับหลักการใช้อำนาจรัฐเหนือดินแดนของตนในการกำหนดกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายภายในดินแดนของโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของผู้กระทำความผิดว่าจะมีสัญชาติใดก็ตามหากมีการกระทำความผิดในดินแดนของรัฐแล้วรัฐสามารถบังคับใช้กฎหมายของตนต่อผู้กระทำความผิดได้

2. ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐเหนือบุคคลในคดีอาญา

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเนื่องจากทฤษฎีจำกัดขอบเขตอำนาจศาลนั้นไม่ยอมคำนึงว่าความผิดนั้นได้ก่อขึ้นสืบเนื่องมาจากรัฐอื่น หรือเป็นแนวความผิดที่ศาลแห่งรัฐอื่นได้ลงโทษ หรือปล่อยตัวมาแล้ว หรือคนในบังคับของตนออกไปกระทำความผิดนอกประเทศแล้วหนีกลับเข้ามา ศาลแห่งรัฐนั้นก็ไม่นับพิจารณาพิพากษาโดยถือว่าเป็นกรณีที่เกิดขึ้นนอกดินแดนของตน จากความบกพร่องของทฤษฎีจำกัดขอบเขตอำนาจศาลจึงก่อให้เกิดทฤษฎีนี้ขึ้น ซึ่งทฤษฎีว่าด้วยอำนาจพิจารณาเฉพาะตัวบุคคลถือว่ารัฐมีอำนาจที่จะกระทำการพิจารณาคนในบังคับของตนที่กระทำความผิดนอกประเทศ

ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นคนชาติของตนมิใช่คนต่างด้าว ดังนั้นหากนำทฤษฎีนี้มาใช้กับทฤษฎีจำกัดขอบเขตอำนาจศาลแล้วย่อมทำให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพ และได้รับผลมากขึ้น ซึ่งทฤษฎีว่าด้วยอำนาจพิจารณาเฉพาะตัวบุคคลก็มีเงื่อนไข ดังนี้

1. ต้องเป็นความผิดประเภทที่กฎหมายของรัฐนั้นระบุไว้ให้อำนาจศาลของตนเป็นผู้ทำการพิจารณาพิพากษาได้
2. จะต้องเป็นผู้เสียหาย หรือรัฐเจ้าของท้องที่เกิดเหตุร้องขอมาให้พิจารณาเงื่อนไขในข้อนี้มีความสำคัญมาก
3. ต้องเป็นความผิดประเภทที่หากกระทำขึ้นในรัฐที่พิจารณาคดีแล้วก็มีกฎหมายแห่งรัฐนั้นได้บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดด้วย
4. การลงโทษ ศาลจะไม่ลงโทษเกินกว่าอัตราขั้นสูงของกฎหมายแห่งท้องที่ทำการพิจารณาคดีนั้น

ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจพิจารณาเฉพาะตัวบุคคลนี้เป็นทฤษฎีที่ยอมรับหลักในกฎหมายระหว่างประเทศในการใช้อำนาจรัฐเหนือบุคคล ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของรัฐในการปกป้องคนชาติของตนเมื่ออยู่นอกดินแดนของรัฐตน อีกทั้งการใช้อำนาจรัฐเหนือบุคคลนี้ก็เป็นการใช้อำนาจรัฐในการลงโทษคนชาติของตนแม้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดนอกดินแดนของรัฐตนก็ตาม แต่มีองค์ประกอบบางประการที่ทำให้รัฐเจ้าของสัญชาติของผู้กระทำความผิดสามารถลงโทษได้

3. ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐในการลงโทษทางคดีอาญา

ทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขตนี้ให้อำนาจศาลของท้องที่ที่พบตัวผู้กระทำความผิดในการพิจารณาพิพากษา โดยไม่คำนึงว่าผู้กระทำความผิดมีสัญชาติใด หรือกระทำความผิดที่ใด

ซึ่งหากพิจารณาในแง่ของผลของการปราบปรามผู้กระทำความผิดทางอาญาระหว่างประเทศทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขตนี้เป็นทฤษฎีที่ให้ผลในการปราบปรามผู้กระทำความผิดได้มากกว่าทฤษฎีจำกัดขอบเขตอำนาจศาล และทฤษฎีว่าด้วยอำนาจพิจารณาเฉพาะตัวบุคคลดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ ถ้าประเทศใดพบตัวผู้กระทำความผิด ศาล

อาญาของประเทศนั้นก็มิอำนาจพิจารณาคดีนั้นได้ทันที แต่ทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขตก็มีเงื่อนไข ดังนี้

1. ผู้กระทำความผิดจะต้องยังมิได้รับโทษในคดีนั้นจากศาลแห่งประเทศอื่นมาแล้ว หรือมิใช่คดีที่ขาดอายุความแล้ว หรือผู้กระทำความผิดได้รับอภัยโทษมาแล้ว
2. จะต้องได้ตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณาต่อหน้าศาล ซึ่งเงื่อนไขข้อนี้มีความสำคัญมาก

ทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขตเป็นทฤษฎีที่ยอมรับหลักกฎหมายระหว่างประเทศในการใช้อำนาจรัฐเหนือดินแดนของตนซึ่งไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของผู้กระทำความผิดเป็นการใช้อำนาจแต่เพียงผู้เดียวโดยปราศจากเงื่อนไข กล่าวคือ หากพบตัวผู้กระทำความผิดในดินแดนของตนก็สามารถพิจารณาพิพากษาคดีต่อผู้กระทำความผิดนั้นได้ ตัวอย่างของทฤษฎีนี้ เช่น คดีเรือเกรออลล์ (Greole) เรือลำนี้เป็นเรือค้าทาสของอเมริกาซึ่งเข้าเทียบท่าของอังกฤษระหว่างเดินทางมีคดีอาญาเกิดขึ้นโดยพวกทาสรุมกันฆ่าผู้ควบคุมทาสต่อมาทางอเมริกาขอให้อังกฤษส่งตัวผู้กระทำความผิดไปให้โดยอาศัยคำร้องขอเรื่องส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่เนื่องจากการค้าทาสเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายอังกฤษ ดังนั้นถ้าอังกฤษยอมส่งตัวให้ก็เท่ากับยอมรับว่าการค้าทาสเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนั้นศาลอังกฤษจะพิจารณาคดีนี้เสียเองไม่ได้ เพราะขัดกับทฤษฎีจำกัดขอบเขตอำนาจศาลซึ่งยึดถือปฏิบัติอยู่ เพราะคดีนี้มีได้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ อีกทั้งผู้ต้องหาก็คือคนอังกฤษ ในที่สุดอังกฤษได้หาทางออกตามการขัดกันแห่งกฎหมายโดยการนำเอาทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขตมาปรับใช้กับคดีนี้ ซึ่งเป็นผลให้ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลอังกฤษ โดยศาลอังกฤษมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีนี้เอง เป็นต้น

ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวทั้ง 3 ทฤษฎีข้างต้นได้นำมาปรับใช้กับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยในมาตรา 4-9 และพิจารณาตามความตกลงข้อ 3 ในการดำเนินความร่วมมือทางกฎหมายบนสะพานซึ่งใช้สัญชาติของผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดจึงเป็นหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีว่าด้วยอำนาจพิจารณาเฉพาะตัวบุคคล และทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษโดยไม่จำกัดขอบเขต ดังนั้นการกำหนดความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวจึงไม่น่าที่จะก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติตามความตกลงฉบับนี้ หากเป็นกรณีที่ฝ่ายบริหารมีดุลยพินิจสั่งไม่ฟ้องการกระทำความผิดอาญานั้น และส่งตัวผู้กระทำความผิดให้รัฐเจ้าของสัญชาติเป็นผู้พิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น แต่หากการกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำความผิดที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ หรือประชาชนโดยรวม

เมื่อพิจารณาถึงข้อความในข้อ 3 ในเรื่องการดำเนินความร่วมมือทางกฎหมายต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการประจำนั้น ปรากฏว่าบทบัญญัติในข้อนี้เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงเฉพาะในส่วนของคดีอาญา ดังนั้นในการศึกษาในส่วนแรกนี้จึงขอพิจารณากรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติไทย สัญชาติลาว สัญชาติประเทศที่สาม หรือไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือกรณีที่ได้รับบาดเจ็บหรือสูญหายเป็นคนสัญชาติไทย หรือลาว หรือราชอาณาจักรไทย หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นผู้เสียหาย โดยผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติประเทศที่สาม หรือไร้สัญชาติที่ไม่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยจะยกตัวอย่างประกอบการพิจารณาเป็นกรณีๆ ดังนี้

4.2.1.1 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติไทย และผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติลาว

ในกรณีนี้ เช่น นาย ก เป็นคนสัญชาติไทยขับรถชนนาย ข ซึ่งเป็นคนสัญชาติลาว ในขณะที่เดินบนสะพาน จากตัวอย่างตามข้อตกลงข้อ 3 กำหนดให้คณะกรรมการประจำมีหน้าที่ต้องส่งมอบนาย ก ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยเพื่อดำเนินการต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 กำหนดให้ฟ้องนาย ก ต่อศาลที่นาย ก มีภูมิลำเนาอยู่

4.2.1.2 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือบุคคลไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย และผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติลาว

ในกรณีนี้ เช่น นาย A เป็นคนสัญชาติมาเลเซีย หรือคนไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทยวังวาทร์พย์ของนาย ข ซึ่งเป็นคนสัญชาติลาวบนสะพาน ในกรณีนี้เนื่องจาก นาย A เป็นผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย ดังนั้นคณะกรรมการประจำมีหน้าที่ต้องส่งมอบนาย A ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยเพื่อดำเนินการต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 กำหนดให้ ศาลที่นาย A มีภูมิลำเนาอยู่เป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดี

4.2.1.3 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือไร้สัญชาติซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย และผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติลาว

ในกรณีนี้ เช่น นาย B เป็นคนสัญชาติสิงคโปร์ หรือคนไร้สัญชาติซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทยทำร้ายร่างกายนาย ข ซึ่งเป็นคนสัญชาติลาวบนสะพาน ในกรณีนี้เนื่องจาก

จาก นาย B เป็นผู้ไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย หรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งความตกลงฉบับนี้กำหนดให้ประเทศลาวซึ่งเป็นเจ้าของสัญชาติของผู้ได้รับความเสียหายเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด ดังนั้นคณะกรรมการประจำมีหน้าที่ต้องส่งมอบนาย B ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายลาวเพื่อดำเนินการต่อผู้กระทำความผิด

4.2.1.4 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติลาว และผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติไทย

ในกรณีนี้ เช่น นาย ข เป็นคนสัญชาติลาวชั่วคราว นาย ก ซึ่งเป็นคนสัญชาติไทย ในขณะที่เดินบนสะพาน จากตัวอย่างตามข้อตกลงข้อ 3 กำหนดให้คณะกรรมการประจำมีหน้าที่ต้องส่งมอบนาย ข ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายลาวเพื่อดำเนินการต่อผู้กระทำความผิด

อย่างไรก็ตามกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติลาวกระทำความผิดบนสะพานในส่วนที่อยู่ในราชอาณาจักร เมื่อพิจารณาตามความตกลงฉบับดังกล่าวในกรณีนี้ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิด คือ ศาลของประเทศลาวตามหลักสัญชาติของผู้กระทำความผิด แต่เมื่อการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำที่ขัดต่อความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนในกรณีนี้ศาลไทยน่าจะมีอำนาจในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่กระทบต่อพันธกรณีตามความตกลง เนื่องจากหลักการพิจารณาที่ใช้สัญชาติของผู้กระทำความผิด หรือสัญชาติของผู้ได้รับความเสียหายมาเป็นเกณฑ์นั้นเป็นเพียงหลักเกณฑ์หลักหนึ่งในการพิจารณาเท่านั้น ดังนั้นประเทศไทยจึงยังคงมีอำนาจอธิปไตยสมบูรณ์เด็ดขาดเหนือดินแดนของตน ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจึงนำกลับมาใช้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่กระทำในราชอาณาจักรที่เป็นคนสัญชาติลาว และศาลไทยก็มีเขตอำนาจศาลในการพิจารณา

นอกจากนี้กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติลาวกระทำความผิดบนสะพานในส่วนที่อยู่นอกราชอาณาจักร ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยกำหนดให้ศาลไทยมีเขตอำนาจศาลเหนือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรได้ ตามกรณีต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้คือ

1. ความผิดที่เกิดขึ้นบนเรือ หรือเครื่องบินไทยไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร

2. หากมีการกระทำความผิดดังต่อไปนี้ในราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร

- ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร
- ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลง
- ความผิดฐานชิงทรัพย์ และความผิดฐานปล้นทรัพย์

3. หากเป็นกรณีที่ ผู้กระทำความผิดกระทำนอกราชอาณาจักร และผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือในทางกลับกันหากผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทย หรือคนไทยเป็นผู้เสียหาย และผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ และถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดดังต่อไปนี้ ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร คือ

3.1 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ในเรื่องการวางเพลิงเผาทรัพย์ หรือทำให้เกิดระเบิดจนน่าจะเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น และทรัพย์สิน

3.2 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเอกสาร

3.3 ความผิดเกี่ยวกับเพศ

3.4 ความผิดต่อชีวิต

3.5 ความผิดต่อร่างกาย

3.6 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา

3.7 ความผิดต่อเสรีภาพ

3.8 ความผิดฐานลักทรัพย์ และวิ่งราวทรัพย์

3.9 ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้น

ทรัพย์

3.10 ความผิดฐานฉ้อโกง

3.11 ความผิดฐานยักยอก

3.12 ความผิดฐานรับของโจร

3.13 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

ดังนั้นแม้การกระทำความผิดเกิดขึ้นในส่วนประเทศลาวบนสะพาน ซึ่งเป็นการกระทำความผิดตามลักษณะที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ศาลไทยสามารถดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดได้แม้ว่าจะเป็นการกระทำนอกราชอาณาจักร กล่าวคือ เป็นการกระทำบนสะพานที่อยู่ถัดไปจากร่องน้ำลึกไปจนถึงฝั่งลาว ซึ่งตามกฎหมายอาญาของประเทศไทยย่อมมีผลใช้บังคับภายใต้หลักดิน

แดน และโดยหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ หากมีการกระทำความผิดจะต้องมีการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดจะต้องไม่ลายนวล

แต่ตามข้อตกลงว่าด้วยสะพานมิตรภาพไทย-ลาวดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดมิให้รัฐใช้อำนาจรัฐเหนือดินแดนเข้ามาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา เนื่องจากเหตุผลจากความพยายามของทั้งสองฝ่ายที่จะไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงเขตแดน และเขตอำนาจรัฐ จึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ความร่วมมือทางกฎหมายโดยอาศัยหลักในเรื่องสัญชาติเป็นเกณฑ์ แต่ก็ไม่ได้ตัดสิทธิคณะกรรมการที่จะใช้หลักเกณฑ์อื่น ๆ รวมทั้งหลักดินแดนในการพิจารณาตามความเหมาะสม และความจำเป็นเพื่อดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้กระทำความผิดบนสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งนี้

4.2.1.5 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือบุคคลไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติไทย

ในกรณีนี้ เช่น นาย C เป็นคนสัญชาติพม่า หรือคนไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวชั่วคราว นาย ก ซึ่งเป็นคนสัญชาติไทยบนสะพาน ในกรณีนี้เนื่องจาก นาย C เป็นผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนั้นคณะกรรมการประจำมีหน้าที่ต้องส่งมอบนาย C ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายลาวเพื่อดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดแต่อย่างไรก็ตามหากเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศไทย ในกรณีนี้จะไม่ตัดสิทธิศาลไทยในการใช้อำนาจศาลเหนือกรณีดังกล่าวตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 4.2.1.4 ข้างต้น

4.2.1.6 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือบุคคลไร้สัญชาติซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติไทย

ในกรณีนี้ เช่น นาย A เป็นคนสัญชาติมาเลเซีย หรือคนไร้สัญชาติซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวชั่วคราว นาย ก ซึ่งเป็นคนสัญชาติไทยบนสะพาน ในกรณีนี้ความตกลงดังกล่าวได้กำหนดให้พิจารณาถึงสัญชาติของผู้ได้รับความเสียหายเป็นสำคัญ ดังนั้นคณะกรรมการประจำมีหน้าที่ที่จะต้องส่งนาย A ให้ศาลไทยเป็นผู้ดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดนั้น

4.2.1.7 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือบุคคลไร้สัญชาติซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย และผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือบุคคลไร้สัญชาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย

ในกรณีนี้ เช่น นาย A เป็นคนสัญชาติมาเลเซีย หรือคนไร้สัญชาติซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทยชั่วคราว นาย ก ซึ่งเป็นคนสัญชาติประเทศที่สามบนสะพาน ในกรณีนี้ไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับของความตกลงฉบับนี้ เนื่องจากผู้เสียหายมิได้มีสัญชาติไทย ดังนั้นจึงไม่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการประจำ แต่เนื่องจากผู้เสียหายมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ศาลไทยจึงมีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวได้ตามมาตรา 22 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.2.1.8 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติที่สาม หรือไร้สัญชาติซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย และผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติที่สามซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทย

ในกรณีนี้ เช่น นาย A เป็นคนสัญชาติมาเลเซีย หรือคนไร้สัญชาติซึ่งไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในราชอาณาจักรไทยชั่วคราว นาย ก ซึ่งเป็นคนสัญชาติประเทศที่สามบนสะพาน ในกรณีนี้ไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับของความตกลงฉบับนี้ เนื่องจากผู้เสียหายมิได้มีสัญชาติไทย ดังนั้นจึงไม่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการประจำ ซึ่งในกรณีให้กลับมาพิจารณาหลักดินแดนว่าการกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นในอาณาเขตของประเทศไทย หรือลาวหากเกิดขึ้นในอาณาเขตของประเทศไทย ศาลไทยน่าที่จะมีอำนาจในการพิจารณาคดีดังกล่าวได้ตามมาตรา 22 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.2.1.9 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดบนสะพานแล้วหลบหนีไปยังประเทศของผู้ได้รับความเสียหาย

ในกรณีนี้ เช่น นาย ก คนสัญชาติไทยทำร้ายร่างกายนาย ข ซึ่งเป็นคนสัญชาติลาวบนสะพานแล้ววิ่งหลบหนีเข้าไปยังประเทศลาว ในกรณีคณะกรรมการประจำตามความตกลงดังกล่าวไม่มีอำนาจติดตามจับกุมนาย ก นอกเขตสะพานเข้าไปในประเทศลาว เนื่องจากความตกลงนี้ไม่ได้ให้อำนาจเอาไว้ ดังนั้นการที่จะนำนาย ก มาดำเนินการนั้นเจ้าหน้าที่ไทยซึ่งมีอำนาจในการจับกุมไม่สามารถที่จะเข้าไปยังดินแดนของประเทศลาว เนื่องจากประเทศลาวมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของตน รวมทั้งคนที่อยู่ในดินแดนของตน ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ไทยต้องการที่จะดำเนินคดีกับนาย ก จะต้องขอความร่วมมือไปยังประเทศลาวในการติดตาม และจับกุมนาย ก และส่งมอบมาให้ศาลไทยดำเนินการตามพันธกรณีของความตกลงฉบับนี้ ในทำนองเดียวกันหาก

ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดเป็นคนสัญชาติลาว เจ้าหน้าที่ลาวอาจขอความร่วมมือให้ฝ่ายจับกุมและส่งมอบบุคคลนั้นให้ฝ่ายลาวดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณี

4.2.2 คดีแพ่ง

ในส่วนของคดีแพ่งที่อาจเกิดขึ้นบนสะพานมิตรภาพไทย-ลาวนั้นกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีกรณีเกิดขึ้นหรืออาจมีบ้างในเรื่องของกรณีละเมิด ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายในทางแพ่งไม่มีลักษณะเด็ดขาดตายตัวเหมือนอย่างคดีอาญา ยกตัวอย่างเช่นในความผิดทางอาญานั้นศาลไม่สามารถที่จะพิจารณาคดีรับหลังจำเลยได้ แต่สำหรับคดีแพ่งนั้นศาลสามารถที่จะพิจารณาลับหลังจำเลยได้ ทั้งนี้เนื่องจากคดีแพ่งเป็นคดีที่ไม่มีผลกระทบโดยตรงกับตัวบุคคลเหมือนกับคดีอาญาดังนั้นในส่วนของคดีแพ่งจึงเป็นไปได้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับในข้อพิพาทอาจจะมีใช้กฎหมายของประเทศที่ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นก็ได้ อันเป็นผลมาจากกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย (Conflict of Law) การขัดกันแห่งกฎหมายมีสาเหตุจากการที่รัฐทุกรัฐซึ่งเป็นรัฐอธิปไตยต้องบัญญัติกฎหมายภายในของตนแตกต่างกันออกไปตามความต้องการและสภาพแวดล้อมของแต่ละรัฐ กฎหมายภายในของรัฐก็ย่อมติดตามบังคับคนชาติของตนแม้จะอาศัยอยู่ในรัฐอื่นใดที่มีใช้รัฐชาติของตนก็ตาม

การนำเอาหลักเกณฑ์แห่งการขัดกันแห่งกฎหมายมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการหากฎหมายสารบัญญัติที่จะนำมาใช้บังคับกับคดีที่มีองค์ประกอบต่างชาติ ดังนั้นหลักเกณฑ์แห่งการขัดกันแห่งกฎหมายจึงมิใช่กฎหมายสารบัญญัติหากแต่เป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดวิธีแก้ไขการขัดกันแห่งกฎหมาย²⁵ กล่าวคือ เมื่อมีข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นนั้นต้องปรากฏว่ามีความเกี่ยวพันกันระหว่างประเทศภายในของประเทศหนึ่งกับกฎหมายต่างประเทศ ทั้งนี้ โดยไม่จำกัดว่าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นคนต่างด้าวเสมอไป ข้อสำคัญของการขัดกันแห่งกฎหมายนั้นอยู่ที่ว่าต้องมีลักษณะเกี่ยวพันกับกฎหมายระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์ ในการพิจารณาเมื่อเกิดข้อพิพาทแล้วการพิจารณาที่จะใช้กฎหมายของประเทศใดให้พิจารณาจากกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย เพราะนอกจากจะทราบว่าจะใช้กฎหมายของประเทศใดมาปรับใช้กับคดีแล้ว ยังมีบทบัญญัติให้อำนาจศาล หรือพนักงานที่จะนำเอากฎหมายต่างประเทศมาปรับกับข้อพิพาทอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีก็ไม่อาจนำกฎหมายต่างประเทศมาใช้บังคับได้ หากปรากฏว่ากฎหมายต่าง

²⁵ ชุมพร ปัจจุสานนท์, "หลักทั่วไปเกี่ยวกับการขัดกันแห่งกฎหมาย", กฎหมายระหว่างประเทศ หน้าที่ 7-15, พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532, หน้า 462-463.

ประเทศนั้นมีลักษณะที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในประเทศไทย²⁶ ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายกำหนดว่า “ถ้าจะต้องใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับ ให้ใช้กฎหมายนั้นเพียงที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชนแห่งประเทศสยาม”

ความตกลงฉบับนี้เป็นการกำหนดเกี่ยวกับความร่วมมือทางกฎหมายเฉพาะความผิดทางอาญาเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากความตกลงฉบับนี้ให้พิจารณาสัญชาติของผู้กระทำผิด หรือผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดเป็นหลัก ดังนั้นเมื่อมีความเสียหายทางแพ่งเกิดขึ้นโดยเฉพาะในทางการละเมิดนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 ควรจะต้องนำมาบังคับใช้ซึ่งตามมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ใช้กฎหมายแห่งท้องถิ่นที่ข้อเท็จจริงซึ่งทำให้เป็นการละเมิดนั้นได้เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวจะต้องเข้าลักษณะและหลักเกณฑ์ตามหลักละเมิดของกฎหมายไทยด้วย ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่าการก่อให้เกิดความเสียหายบนสะพานเป็นการกระทำละเมิดตามกฎหมายของประเทศลาวด้วย ซึ่งหากปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำละเมิดตามกฎหมายภายในของประเทศลาวแล้ว ผู้เสียหายซึ่งเป็นคนไทยก็สามารถฟ้องร้องต่อศาลไทยโดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทยนำที่จะนำมาปรับใช้ ถ้าหากผู้เสียหาย หรือโจทก์เป็นผู้มีสัญชาติไทย

การพิจารณาในเรื่องค่าเสียหายเป็นเรื่องของคดีแพ่ง ซึ่งการพิจารณาเรื่องอำนาจศาลให้พิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. ให้ดำเนินการต่อจำเลยโดยให้ยื่นคำฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มีมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยนั้นจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่

2. ในกรณีที่จำเลยไม่มี ภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรให้ยื่นคำฟ้องต่อศาลในกรณีต่อไปนี้ คือ

2.1 หากจำเลยเคยมีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่ใดในราชอาณาจักรภายในกำหนด 2 ปีก่อนวันที่มีการยื่นฟ้อง ให้ถือว่าที่นั่นเป็นภูมิลำเนาของจำเลยนั้น

²⁶ ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล และคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2539, หน้า 72.

2.2 หากจำเลยประกอบ หรือเคยประกอบกิจการทั้งหมด หรือแต่บางส่วนในราชอาณาจักรไม่ว่าโดยตนเองหรือตัวแทน หรือโดยมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นผู้ติดต่อในการประกอบกิจการนั้นในราชอาณาจักร ให้ถือว่าสถานที่ที่ใช้หรือเคยใช้ประกอบกิจการ หรือติดต่อดังกล่าว หรือสถานที่อันเป็นที่อยู่ของตัวแทนหรือของผู้ติดต่อในวันที่มีการเสนอคำฟ้อง หรือภายในกำหนด 2 ปีก่อนนั้น เป็นภูมิลำเนาของจำเลย

3. หากเป็นการฟ้องเกี่ยวกับทรัพย์สินให้ยื่นคำฟ้องต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ หรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

4. โจทก์ผู้ซึ่งมีสัญชาติไทยสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยซึ่งมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทย และมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทยได้กับศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากการเรียกร้องค่าเสียหายจะพบว่าผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องได้ต่อศาลที่ผู้กระทำความผิดมีภูมิลำเนา หรือศาลที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ หรือศาลที่ผู้เสียหายมีภูมิลำเนาอยู่ในกรณีและผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติไทย อย่างไรก็ตามศาลไทยจะต้องสั่งให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหายตามวิธีที่ประเทศลาวกำหนด (มาตรา 15 วรรค 3 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481)